

1-30

Handwritten text on a small yellowish label, possibly "1-30" or similar.

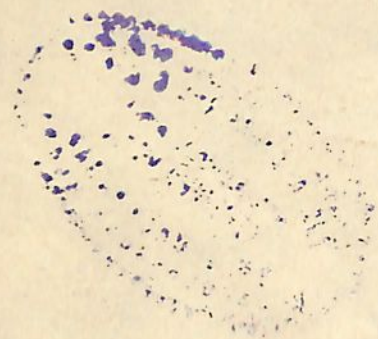
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ

ԱՐՏԵՐԻ ՈՐԻՆԱԿԵՐ

ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

1
машиниста згасне топ,
спустит!

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

Պրախարներ բոլոր յերկրների, միացե՛ք

ПРИМЕРНЫЙ УСТАВ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ АРТЕЛИ

Принятый вторым всесоюзным съездом колхозников
ударников и утвержденный Советом Народных Ко-
миссаров СССР и Центральным Комитетом ВКП(б)
17 февраля 1935 г.

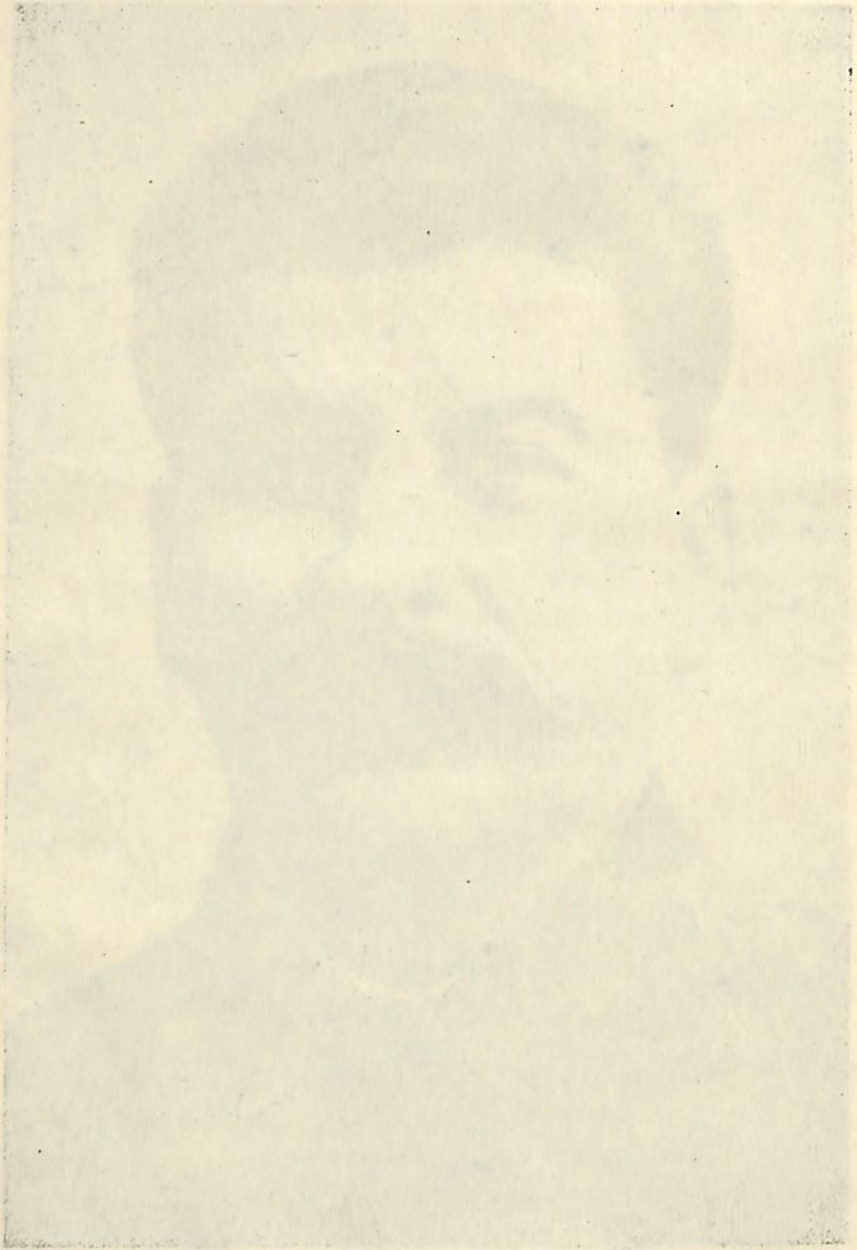
ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՐՏԵԼԻ ՈՐԻՆԱԿԵԼԻ

ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ընդունված հարվածային կոլսնեսականների Համամիութենական
յերկրորդ համագումարի կողմից յեվ հաստատված ԽՍՀՄ-ի Ժողո-
վրդական Կոմիսարների Խորհրդի ու Համկ(բ)Կ Կենտրոնական
Կոմիտեի կողմից 1935 թվի փետրվարի 17-ին

III- 15449v

ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՐՏԵԼԻ ՈՐԻՆԱԿԵԼԻ

Կ Ա Ն Ո Ն Ա Դ Ր Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն

Ընդունված հաղվածային կոլեկտիվների Համամիութենական յերկրորդ համագումարի կողմից յեղ հաստատված ԽՍՀՄ-ի Ժողովրդական Կոմիտեների Խորհրդի ու ՀամԿ(Բ)Կ Կենտրոնական Կոմիտեի կողմից 1935 թվի փետրվարի 17-ին

1

ՆՊԱՏԱԿՆԵՐՆ ՈՒ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

1. շրջանի գյուղի
(ստանիցայի, խուտորի, ղշլաղի, աուլի) աշխատավոր գյուղացիները
կամավոր կերպով միանում, կազմում են գյուղատնտեսական արտել,
վորպեսզի արտադրության ընդհանուր միջոցներով և կազմակերպված
ընդհանուր աշխատանքով կառուցեն կոլեկտիվ, այսինքն՝ հանրա-
լին տնտեսություն, ապահովեն լիակատար հաղթանակ կուլակի
դեմ, բոլոր շահագործողների ու աշխատավորության թշնամիներին
դեմ, ապահովեն լիակատար հաղթանակ կարիքի ու խավարի դեմ,
մանր անհատական տնտեսության հետամնացության դեմ, ստեղծեն

աշխատանքի բարձր արտադրողականութունը և այսպիսով ապահովելն կոլտնտեսականների լավագույն կյանքը:

Կոլտնտեսային ուղին, սոցիալիզմի ուղին, միակ ճիշտ ուղին է աշխատավոր գյուղացիների համար: Արտելի անդամները պարտավորվում են ամրացնել իրենց արտելը, աշխատել ագնավորեն, բաժանել կոլտնտեսային չեկամուտն ըստ աշխատանքի, պահպանել հանրային սեփականությունը, պահպանել կոլտնտեսային ունեցվածքը, պահպանել տրակտորներն ու մեքենաները, կազմակերպել ձիու լավ խնամքը, կատարել իրենց բանվորա-գյուղացիական պետության առաջադրանքները և այսպիսով դարձնել իրենց կոլտնտեսությունը բուլեիկյան և բոլոր կոլտնտեսականներին՝ ունեվոր:

2

ՀԱՂԻ ՄԱՍԻՆ

2. Վոչնչացվում են բոլոր միջնակները, վորոնք առաջ բաժանում ելին արտելի անդամների հողաբաժինները և բոլոր դաշտային հողաբաժինները վեր են ածվում միասնական հողային մասսիվի, վորը կոլեկտիվ կերպով ոգտագործում է արտելը:

Արտելի զբաղեցրած հողը (ինչպես և ամեն մի հող ԽՍՀՄ-ում) համաժողովրդական պետական սեփականություն է: Այդ հողը բանվորա-գյուղացիական պետության որենքներով ամրացվում է արտելին՝ անժամկետ ոգտագործման համար, այսինքն՝ հավիտյան և չենթակա չէ վոչ առ ու ծախի, վոչ ել արտելի կողմից վարձու տըրվելու:

Խորհուրդների շրջանային գործադիր կոմիտեն յուրաքանչյուր արտելի տալիս է պետական մի ակտ՝ հողն անժամկետ ոգտագործելու համար: Այդ ակտում վորոշվում են արտելի ոգտագործած հողի չափն ու ճիշտ սահմանները, ընդվորում այդ հողերի կրճատում չի

թուլատրվում, այլ թուլատրվում է միայն ավելացնել դրանք՝ կամ պետական ֆոնդի ազատ հողերի հաշվին կամ թե մենատնտեսների զբաղեցրած ավելորդ հողերի հաշվին, այն պայմանով, վոր արտելի հողաշերտերի մեջ վոչ մի այլ հողաշերտ չմտնի:

Յուրաքանչյուր կոլտնտեսականի տնտեսությունն անձնական ոգտագործման համար հանրացված հողերից հատկացվում է վորքը հողակտոր, վորպես տնամերձ հողամաս (բանջարանոց, պարտեզ):

Կոլտնտեսականի տնտեսության կողմից անձնապես ոգտագործած տնամերձ հողամասի չափը (չհաշված բնակելի շենքերի բռնած հողը) կարող է լինել մի քառորդ հեկտարից մինչև կես հեկտար, իսկ առանձին շրջաններում նաև մինչև մեկ հեկտար, նախած մարդային ու շրջանային պայմաններին, վորոնք սահմանում են դաշնակից հանրապետությունների հողօրհկոմատները՝ ԽՍՀՄ Հողօրհկոմատի ցուցումների հիման վրա:

3. Արտելի միասնական հողային մասսիվը վոչ մի դեպքում չպետք է պակասի: Արգելվում է արտելից դուրս չեկած անդամների հող հատկացնել ի հաշիվ արտելի հողային տարածության: Արտելից դուրս չեկողները կարող են հող ստանալ միմիայն պետական հողային ֆոնդի ազատ հողերից:

Արտելի հողերը բաժանվում են դաշտերի՝ հաստատված ցանքաշրջանառության համաձայն: Ցանքաշրջանառության դաշտերում դաշտավարական յուրաքանչյուր բրիգադին մշտական հողամաս է ամրացվում ցանքաշրջանառության ամբողջ ժամանակաշրջանի համար:

Անասնապահական խոշոր ֆերմաներ ունեցող կոլտնտեսություններում անհրաժեշտության դեպքում բավականաչափ հող լինելիս կարելի է առանձնացնել վորոշ հողամասեր, վորոնք ամրացվում են ֆերմային և ոգտագործվում են ֆերմայի անասունների համար կերարույսեր ցանելու նպատակով:

ԱՐՏԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

4. Հանրայնացվում են՝ բոլոր բանող անասունները, գյուղատնտեսական ինվենտարը (գութանը, շաքարացանը, փոցլը, կալսիչը, հնձիչը), սերմացվի պաշարները, կերի միջոցները՝ հանրայնացված անասունները պահպանելու համար անհրաժեշտ քանակությամբ, արտելային տնտեսությունը վարելու համար անհրաժեշտ տնտեսական շենքերը և գյուղատնտեսության մթերքները վերամշակող բոլոր ձեռնարկությունները:

Չեն հանրայնացվում և մնում են կոլտնտեսականի տնտեսության անձնական ոգտագործման համար՝ բնակելի շենքերը, նրա անձնական անասուններն ու թռչունները և կոլտնտեսականի տնտեսության անձնական ոգտագործման անասունների պահպանության համար անհրաժեշտ տնտեսական շենքերը:

Գյուղատնտեսական ինվենտարը հանրայնացնելիս, արտելի անդամներին մնում է անձնապես ոգտագործելու համար գյուղատնտեսական աշխատանքները, վորն անհրաժեշտ է տնամերձ հողամասում կատարվելիք աշխատանքի համար:

Արտելի վարչությունն անհրաժեշտ դեպքում հանրայնացված բանող անասուններից առանձնացնում է մի քանի ձի՝ արտելի անդամների անձնական կարիքները վճարով սպասարկելու համար:

Արտելը կազմակերպում է խառն անասնապահական ապրանքային ֆերմա, կամ մեծ քանակությամբ անասուններ լինելու դեպքում՝ մի քանի մասնագիտացված անասնապահական ապրանքային ֆերմաներ:

5. Հացահատիկային, բամբակացան, ճակնդեղացան, վուշացան, կանեփացան, կարտոֆիլացան-բանջարաբուծական, թեյաբուծական ու ծխախոտագործական շրջաններում յուրաքանչյուր կոլտնտեսա-

կանի տնտեսությունը կարող է անձնական ոգտագործման համար ունենալ մի կով, մինչև չերկու գլուխ չեղջյուրավոր անասունի մատղաշ, մի մայր խոզ իր ձագերով, կամ չեթե կոլտնտեսության վարչությունն անհրաժեշտ դոնի, չերկու մայր խոզ իրենց ձագերով, մինչև 10 վոչխար ու այծ միասին, անասնամանավակ քանակությամբ թռչուն ու ձագար և մինչև 20 փեթակ:

Չարգացած անասնապահություն ունեցող հողագործական շրջաններում յուրաքանչյուր կոլտնտեսականի տնտեսությունը կարող է անձնական ոգտագործման համար ունենալ 2—3 կով և բացի դրանից մատղաշներ, 2-ից մինչև 3 մայր խոզ իրենց ձագերով, 20—25 վոչխար ու այծ միասին, անասնամանավակ քանակությամբ թռչուն ու ձագար և մինչև 20 փեթակ: Այդ շրջանների թվին են պատկանում որինակ՝ Ղազախստանի քոչվորային շրջաններին վոչ սահմանակից հողագործական շրջանները, Բելոռուսիայի անտառային շրջանները, Ուկրաինայի՝ Չերնիգովի ու Կիևի մարզերի անտառային շրջանները, Արևմտյան Սիբիրի չերկրի Բարաբինսկ տափաստանի շրջանները և Մերձ-Ալթայյան շրջանները, Ոմսկի մարզի շրջանների Իշիմի ու Տոբոլսկի խմբերը, Բաշկիրիայի լեռնային մասը, Արևելյան Սիբիրի արևելյան մասը, Հեռավոր-Արևելյան չերկրի հողագործական շրջանները, Հյուսիսային չերկրի շրջանների Վոլոգդայի և Խոլմոգորյան խմբերը:

Վոչ քոչվոր ու կիսաքոչվոր անասնապահության շրջաններում, վորտեղ հողագործությունը փոքր նշանակություն ունի, իսկ անասնապահությունը վճարական դեր է խաղում տնտեսության մեջ, յուրաքանչյուր կոլտնտեսականի տնտեսությունը կարող է անձնական ոգտագործման համար ունենալ 4-ից մինչև 5 կով և բացի դրանից մատղաշներ, 30-ից մինչև 40 վոչխար ու այծ միասին, 2—3 մայր խոզ իրենց ձագերով, անասնամանավակ քանակությամբ թռչուն, ձագար, մինչև 20 փեթակ, ինչպես և մի ձի, կամ կովիս տվող մի դամբիկ, կամ չերկու ուղտ, կամ չերկու եշ, կամ չերկու շորի: Այդ շրջանների թվին են պատկանում որինակ՝ Ղա-

գախստանի քոչվոր շրջաններին սահմանակից Ղաղախստանի անասնապահական շրջանները, Թուրքմենիայի, Տաջիկստանի, Ղարախաչալի և Կիրգիզիայի անասնապահական շրջանները, Ուրոթյան, Խակասսայան, Բուրիաթո-Մոնղոլիայի արևմտյան մասը, Կալմիկների ինքնավար մարզը, Հյուսիսային Կովկասի—Դաղստանի ինքնավար Սիչ-ի, Չեչենա-Ինգուշիայի, Կաբարդինո-Բալկարիայի, Կարաչայի և Ոսեթիյայի ինքնավար մարզերի լեռնային շրջանները, ինչպես և Ադրբեյջանի, Հայաստանի ու Վրաստանի լեռնային շրջանները:

Քոչվոր անասնապահության շրջաններում, վորտեղ հողագործությունը համարյա վոչ մի նշանակություն չունի, իսկ անասնապահությունը հանդիսանում է տնտեսության համապարփակ ձևը, յուրաքանչյուր կոլտնտեսականի տնտեսություն կարող է անձնական ոգտագործման համար ունենալ 8—10 կով և բացի դրանից մատղաշներ, 100—150 վոչխար և այժ միասին, անասնապահական քանակությունը թոչուն, մինչև 10 ձի, 5—8 ուղտ: Այդ շրջանների թվին են պատկանում, որինակ՝ Ղաղախստանի քոչվորական շրջանները, Նադայայի շրջանը, Բուրիաթո-Մոնղոլիայի քոչվորական շրջանները:

4

ԱՐՏԵԼԻ ՅԵՎ ՆՐԱ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՅՈՒԹՅՈՒՆԸ

6. Արտելը պարտավորվում է իր կոլեկտիվ տնտեսությունը վարել պլանով, ճշտիվ կատարելով բանվորա-գյուղացիական կառավարության որդանների սահմանած գյուղատնտեսական արտադրության պլանները և արտելի պարտավորությունները պետության հանդեպ:

Արտելն ընդունում է ճշտորեն կատարելու համար ցանքի, ցելի, շարամեջ մշակման, բերքահավաքի, կալսելու և աշնանավարի պլանները, վորոնք կազմվում են կոլտնտեսությունների գրությունն

ու առանձնահատկությունները հաշվի առնելով,—ինչպես և անասնապահության զարգացման պետական պլանը:

Արտելի վարչությունը և բոլոր անդամները պարտավորվում են.—

ա) բարձրացնել կոլտնտեսային դաշտերի բերքատվությունը՝ մտցնելով և պահպանելով կանոնավոր ցանքաշրջանառություն, խորը հերկ, վոչնչացնելով մոլախոտերը, ընդարձակելով ու լավ մշակելով ցելերն ու աշնանավարը, ժամանակին ու խնամքով կատարելով տեխնիկական բույսերի շարամեջ մշակումը, ժամանակին բուկ տալով բամբակը, պարարտացնելով հողը՝ թե անասնապահական ապրանքային ֆերմաների և թե կոլտնտեսականի տնտեսությունից գոմաղբով, հանքային պարարտանյութերով, պալքար մղելով գյուղատնտեսական փաստուտների դեմ, ժամանակին ու խնամքով հավաքելով բերքն առանց կորստի, պահպանելով ու մաքրելով վոռոգիչ կառուցումները, պահպանելով անտառները, տնկելով դաշտերը պահպանող անտառաշերտեր, խստիվ պահպանելով տեղական հողային որդանների սահմանած ագրոտեխնիկական կանոնները.

բ) ցանքի համար ընտրել լավագույն սերմեր, մաքրել դրանք ամեն տեսակի աղբից, պահպանել հափշտակումից ու փշացումից, պահել դրանք մաքուր ոգափոխվող շենքերում, ընդարձակել տեսակավոր սերմացվի ցանքերը.

գ) ընդարձակել ցանքերի տարածությունը՝ ոգտագործելով արտելի տնորինության տակ գտնված ամբողջ հողը, բարելավելով և մշակելով բարձիթող արված հողերը, հերկելով խոպան հողերը և կիրառելով ներկոլտնտեսային հողաշինարարությունը.

դ) հանրային հիմունքներով լրիվ ոգտագործել արտելին պատկանող ամբողջ քաշող ուժը, ամբողջ ինվենտարը, գյուղատնտեսական գործիքները, սերմացուն և արտադրության մյուս միջոցները, ինչպես և այն բոլոր տրակտորները, շարժիչները, կալսիչները, կոմբայնները և մյուս մեքենաները, վոր բանվորա-գյուղացիական պետությունը մեքենատրակտորային կայանների միջոցով՝ վորպես

ոգնութիւն տալիս և կոլտնտեսութիւններին, կազմակերպել հան-
րայնացված կենդանի ու մեռչալ ինվենտարի ճիշտ խնամքը, աշ-
խատելով, վոր կոլեկտիվ տնտեսութեան մեջ անասուններն ու ին-
վենտարը լավ դրութեան մեջ լինեն:

յե) կազմակերպել անասնապահական ֆերմաներ, իսկ վորտեղ
հնարավոր ե՛նաւ ձիաբուծական ֆերմաներ, ավելացնել անասուն-
ների թիվը և բարելավել անասունների ցեղն ու մթերատուութիւ-
նը ֆերմաներում, արտելային արտադրութեան մեջ ազնվորեն աշ-
խատող անդամներին ոգնութիւն ցուցց տալ՝ կով և մանր անա-
սուն ձեռք բերելու գործում, ցեղական բարելավված արտադրող-
ներով սպասարկել վոչ միայն ֆերմաների անասուններին, այլև
արտելի անդամների կողմից անձնապէս ոգտագործվող անասուննե-
րին, պահպանել սահմանված զոտտելիակական և անասնաբուժա-
կան կանոնները:

զ) ընդարձակել կերաբուծների արտադրութիւնը, բարելավել
մարգագետիններն ու արոտավայրերը, ոգնութիւն ցուցց տալ հան-
րային արտադրութեան մեջ բարեխղճորեն աշխատող արտելի ան-
դամներին, ապահովելով նրանց համար, վորտեղ այդ հնարավոր ե՛-
կոլտնտեսային արոտավայրերից ոգտվելը, ինչպէս և ըստ հնարա-
վորութեան կեր տալով՝ նրանց անձնական ոգտագործման անա-
սունների համար ի հաշիվ աշխորերի:

ե) զարգացնել գլուղատնտեսական արտադրութեան մշուս բո-
լոր ճյուղերը՝ համաձայն տեղի բնական պայմանների, և տնայնա-
գործական զբաղմունքները՝ համաձայն շրջանի պայմանների, պահ-
պանել ու մաքրել գոլութիւն ունեցող լճակները, կառուցել նորե-
րը և զարգացնել նրանց մեջ ձկնատնտեսութիւն:

ը) կազմակերպել տնտեսական ու հանրային շէնքերի շինարա-
րութիւնը հանրային հիմունքներով:

թ) բարձրացնել արտելի անդամների աշխատանքային վորա-
կավորումը, ոժանդակել կոլտնտեսականներին՝ նրանցից բրիգա-
դիւններ, տրակտորավարներ, կոմբայնավարներ, շոֆերներ, անապ-
նաբուժակներ ու սանիտարներ, ձիապահներ, խոզապահներ,

անասնապահներ, հովիւներ, նախրապահներ, խրճիթ-լաբորատո-
րիաների աշխատողներ պատրաստելու գործում:

ժ) բարձրացնել արտելի անդամների կուլտուրական մակարդա-
կը, արմատացնել թերթը, գիրքը, ռադիոն, կինոն, ստեղծել
ակումբներ, գրադարաններ և ընթերցարաններ, ունենալ բաղնիք-
ներ, վարսավերանոցներ, սարքավորել լուսավոր ու մաքուր կա-
յաններ դաշտում, կարգի բերել գլուղի փողոցները, փողոցներում
տնկել զանազան, առանձնապէս պողատու ծառեր, աջակցել կոլ-
տնտեսականներին՝ բարելավելու և զարգարելու իրենց բնակա-
րանները:

ժա) ներգրավել կանանց կոլտնտեսային արտադրութեան և
արտելի հասարակական կյանքի մեջ, ընդունակ և փորձված կոլ-
տնտեսուհիներին առաջ քաշելով ղեկավար աշխատանքի, ըստ
հնարավորութեան թեթեւացնելով նրանց տնային աշխատանքը՝
մսուրներ, մանկական հրապարակներ և այլն ստեղծելու միջոցով:

5

ՅԵԿԱՄՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

7. Արտելի անդամի ընդունելութիւնը կատարում ե ընդհա-
նուր ժողովը, վորը հաստատում ե վարչութեան կողմից մտցված
նոր անդամների ցուցակները:

Արտելի անդամ կարող են դառնալ բոլոր աշխատավորները՝
16 տարեկանից սկսած, ինչպէս կանայք, այնպէս ել տղամարդիկ:

Արտելի մեջ չեն ընդունվում կուլակները և ընտրական իրա-
վունքներից զրկված բոլոր անձինք:

Ծանոթութիւն.— Այս կանոնից թուլատրվում ե բացառու-
թիւն անի՝

ա) ձայնագրողների այն դավակներ ղերաբերմամբ, վորոնք
մի շարք տարիների ընթացքում զբաղված են հանրոգուտ աշխա-
տանքով և աշխատում են բարեխղճորեն:

բ) նախկին այն կուլակների և նրանց ընտանիքի անդամների վերաբերմամբ, վորոնք արտաքսված լինելով հակախորհրդային և հակակոլտեզներին յեղևթների համար, իրենց նոր բնակավայրում յերեք տարվա ընթացքում իրենց ազնիվ աշխատանքով և խորհրդային իշխանության ձեռնարկումներին ոժանդակելով ցույց են տվել, վոր իրենք ուղղվել են:

Այն մենատնտես գյուղացիները, վորոնք արտել մտնելուց առաջ յերկու տարվա ընթացքում վաճառել են իրենց ձիերը և սերմացու չունեն, արտել են ընդունվում այն պայմանով, վոր պարտավորվեն իրենց յեկամուտներից մինչև վեց տարի ժամանակամիջոցում մաս-մաս մուծել ձիու արժեքը և սերմացուն՝ բնամթերքով:

8. Անդամների վտարումն արտելից կարող է կատարվել մի-միայն արտելի անդամների ընդհանուր ժողովի վորոշմամբ, վորին ներկա չե արտելի անդամների ընդհանուր թվի առնվազն $\frac{2}{3}$ մասը: Արտելի անդամների ընդհանուր ժողովի արձանագրության մեջ անպայման մատնանշվում է ժողովին ներկա գտնվող կոլտնտեսականների թիվը և վտարելու համար քվե տվողների թիվը:

Այն դեպքում, յերբ արտելի անդամը խորհուրդների շրջանային գործադիր կոմիտեին բողոքում է իր վտարման դեմ, հարցը վերջնականապես լուծում է խորհուրդների շրջանային գործադիր կոմիտեի նախագահութունը՝ արտելի վարչության նախագահի և բողոքատվի ներկայությամբ:

6

ԱՐՏԵԼԻ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

9. Արտել մանողները պետք է մուծեն մուտքի վճար դրամով 20—40 ռուբլի յուրաքանչյուր տնտեսության համար, նախած նրանց տնտեսության կարողությանը: Մուտքի վճարները մտցվում են արտելի անբաժանելի ֆոնդի մեջ:

10. Արտելի անդամների հանրայնացված գույքի արժեքի (բանող անասուններ, ինվենտար, տնտեսական շենքեր և այլն) մի քառորդից մինչև կեսը հատկացվում է արտելի անբաժանելի ֆոնդին, ըստ վորում անբաժանելի կապիտալին արվող հատկացման ավելի բարձր տոկոս է կիրառվում ավելի ուժեղ տնտեսությունների նկատմամբ: Գույքի մնացած մասը մտցվում է արտելի անդամի փաշավճարի մեջ:

Վարչությունն արտելի կազմից դուրս յեկող անդամների հաշիվները մաքրում և նրանց փաշավճարը վերադարձնում է դրամով, ընդվորում արտելից դուրս յեկողին կարող է հողաբաժին տրվել միմիայն արտելի հողային տարածության սահմաններից դուրս: Հաշվետեսը, վորպես կանոն կատարվում է տնտեսական տարին վերջանալուց հետո:

11. Արտելն իր ստացած բերքից և անասնապահության մթերքներից՝

ա) կատարում է պետության հանդեպ մթերք հանձնելու և սերմվարկերը վերադարձնելու իր ունեցած պարտավորությունները, մեքենատրակտորային կայանին բնամթերքով վճարում է մեքենատրակտորային կայանի կատարած աշխատանքի համար որենքի ուժ ունեցող կնքված պայմանագրի համաձայն, կատարում է կոնտրակտացիայի պայմանագրերը:

բ) սերմացու չե առանձնացնում ցանքի համար և կեր՝ անասուններին կերակրելու համար ամբողջ տարվա պահանջի չափով, ինչպես և անբերրիութունից ու կերի պակասութունից ապահովելու համար ստեղծում է անձեռնմխելի, տարեցտարի վերականգնվող սերմի ու կերի ֆոնդ՝ տարեկան պահանջի 10—15⁰/₀-ի չափով:

գ) ընդհանուր ժողովի վորոշմամբ հատուկ ֆոնդ է ստեղծում հաշմանդամներին, ծերերին, ժամանակավորապես իրենց աշխատունակութունը կորցրածներին, կարմիր բանակայինների կարիքավոր ընտանիքներին, մանկամսուրներին ոգնելու և վորբերի պահպանման համար—այս բոլորը պիտի կազմի ընդհանուր արտադրանքի յերկու տոկոսից վոչ ավելին:

դ) արտելի անդամների ընդհանուր ժողովի վերջած չափով հատկացնում ե միջերջների մի մասը՝ պետությունը կամ շուկայում վաճառելու համար:

յե) արտելի բերքի և նրա անասնապահության միջերջների մնացած ամբողջ մասն արտելը բաշխում ե իր անդամների մեջ՝ ըստ աշխուրների:

12. Արտելն իր ստացած դրամական լեկամուտները՝

ա) պետությունը տալիս ե որենքով սահմանված հարկերը և ապահովագրական վճարումներ ե կատարում:

բ) անհրաժեշտ ծախսեր ե անում արտադրական ընթացիկ կա-
րիքների համար, այն ե՝ գյուղատնտեսական գործիքների ընթացիկ
նորոգումը, անասունների բուժումը, պայքար ֆլասատունների դեմ
և այլն:

գ) հոգում ե արտելի վարչատնտեսական ծախսերը, այդ նպա-
տակով հատկացնելով փողային լեկամուտների լեկու տոկոսից վոչ
ավելին:

դ) միջոցներ ե հատկացնում կուլտուրական կարիքներին, այն
ե՝ բրիգադիներ և այլ կադրեր պատրաստելու, մսուրներ կազմակեր-
պելու, ռազիո դներու և այլն:

յե) լրացնում ե արտելի անբաժանելի ֆոնդը՝ գյուղատնտե-
սական գործիքներ և անասուններ դներու, շինանյութերի արժեքը
վճարելու և դրսից շինարարությունը ներգրավվող բանվորների հետ
հաշիվ տեսնելու համար, գյուղատնտեսական բանկին լեկարատե
վարկերի հերթական վճարները մուծելու համար, ընդ վորում հոգուտ
անբաժանելի ֆոնդի հատկացումներ ու լրացումներ են կատարվում
արտելի դրամական լեկամուտների 10 տոկոսից մինչև վոչ ավելի
բան 20 տոկոսի չափով:

զ) արտելի դրամական լեկամուտների մնացած ամբողջ գումարն
արտելը բաշխում ե իր անդամների միջև, ըստ աշխուրների:

Ստացված բոլոր մուտքերն անպայման գրանցվում են արտելի
մուտքի մատյաններում՝ հենց ստացվելու որը:

111 - 15429

Արտելի վարչությունը կազմում ե թե լեկամուտների մուտքի
և թե ծախսի միջոցների տարեկան նախահաշիվ, վորն ուժի մեջ ե
մտնում միմիայն արտելի անդամների ընդհանուր ժողովի կողմից
հաստատվելուց հետո:

Վարչությունը միջոցներ կարող ե ծախսել միմիայն այն հոդ-
վածների համաձայն, վորոնք նախատեսված են նախահաշիվով: Վար-
չությանը չի թույլատրվում միջոցներն ինքնակամ կերպով փոխա-
դրել ծախսի նախահաշիվի մի հոդվածից մյուսը և միջոցները մի հոդ-
վածից մյուսը փոխադրելու համար վարչությունը պարտավոր
ե ստանալ ընդհանուր ժողովի թույլտվությունը:

Արտելն իր ազատ միջոցները պահում ե բանկում՝ իր ընթացիկ
հաշիվում կամ խնայողական դրամադրում: Միջոցներն ընթացիկ
հաշիվից դուրս են դրվում միմիայն արտելի վարչության հրամանով,
վորը վավերական ե արտելի նախագահի ու հաշվապահի ստորա-
գրությունով:

7

ԱՇԽԱՏԱՆԲԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ, ՎԱՐՁԱՏՐՈՒՄՆ ՈՒ ԿԱՐԳԱՊԱՅՈՒԹՅՈՒՆԸ

13. Արտելի տնտեսության բոլոր աշխատանքները կատարվում
են նրա անդամների անձնական աշխատանքով համաձայն ընդհա-
նուր ժողովի ընդունած ներքին կարգի կանոնների: Գյուղատնտե-
սական աշխատանքների համար վարձով թույլատրվում ե ոգտա-
դրժել միմիայն այն անձանց, վորոնք ունեն մասնագիտական
գիտելիքներ և պատրաստություն (ագրոնոմներ, ինժեներներ,
տեխնիկներ և այլն):

Թույլատրվում ե ժամանակավոր բանվորներ վարձել միմիայն
բացառիկ դեպքերում, լերը շտապ աշխատանքները հնարավոր չե կա-
տարել պահանջված ժամկետին արտելի անդամների առկա ուժերով:

ներանց լիակատար ծանրաբեռնութեան դեպքում, ինչպես և շինարարական աշխատանքների համար:

14. Վարչութիւնն արտելի անդամներից ստեղծում է արտադրական բրիգադներ:

Դաշտավարական բրիգադներ են կազմվում առնվազը լիակատար ցանքաշրջանառութեան ժամանակի համար:

Դաշտավարական բրիգադին հողամասեր են հատկացվում ցանքաշրջանառութեան դաշտերում ցանքաշրջանառութեան ժամանակաշրջանի համար:

Դաշտավարական յուրաքանչյուր բրիգադին կոլտնտեսութեան վարչութիւնը հատուկ արձանագրութեամբ ամրացնում է նրան անհրաժեշտ ամբողջ ինվենտարը, բանող անասունները և տնտեսական շենքերը:

Անասնապահական բրիգադները կազմվում են առնվազն յերեք տարի ժամանակով:

Արտելի վարչութիւնն անասնապահական բրիգադին ամրացնում է միջերատու անասունները, սպասարկման համար անհրաժեշտ ինվենտարը, քաշող ուժը և անասնապահական շենքերը:

Արտելի անդամների մեջ աշխատանքը բաշխում է անմիջականորեն բրիգադիւրը, վորը պարտավոր է լավագոյն ձևով ոգտագործել իր բրիգադի յուրաքանչյուր կոլտնտեսականի, թույլ չտալով վոյ մի խնամիութիւն և ընտանեկանութիւն՝ աշխատանքը բաշխելիս, խստիվ հաշվի առնելով ամեն մեկի աշխատանքային վորակավորումը, փորձն ու Ֆիզիկական ուժը, իսկ հղի կանանց և կերակրող մայրերի նկատմամբ նրանց աշխատանքը թեթեւացնելու անհրաժեշտութիւնը, ազատելով նրանց աշխատանքից ծննդաբերութիւնից մի ամիս առաջ և ծննդաբերութիւնից մի ամիս հետո, պահպանելով ալդ յերկու ամսվա համար նրանց հասանելիքը՝ նրանց աշխուրների միջին վաստակի կեսի չափով:

15. Պյուղատնտեսական աշխատանքները կատարվում են գործավարձի հիման վրա:

Արտելի վարչութիւնը մշակում է և կոլտնտեսականների ընդհանուր ժողովը հաստատում բոլոր գյուղատնտեսական աշխատանքների պլանը, արտադրանքի նորմաները և յուրաքանչյուր աշխատանքի գնահատումներն աշխուրերով:

Յուրաքանչյուր աշխատանքի համար սահմանվում են բարելւրդճորեն աշխատող կոլտնտեսականին մատչելի արտադրանքի նորմաներ, հաշվի առնելով բանող անասունների, մեքենաների ու հողի դրութիւնը: Յուրաքանչյուր աշխատանք, որինակ՝ մի հեկտարի վարը, մի հեկտարի ցանքը, մի հեկտար բամբակի բուկ տալը, մի տոնն հացահատիկի կախումը, մի ցենտներ ձակնդեղի հանումը, մի հեկտար վուշի գգելը, մի հեկտար վուշի թրջոցը, մի լիտր կաթ կլթելը և այլն, գնահատվում է աշխուրերով՝ նայած աշխատողից պահանջված վորակավորմանը, աշխատանքի բարդութիւնը, դժվարութիւնը և արտելի համար ունեցած կարևորութիւնը: Բրիգադիւրն առնվազը շաբաթը մեկ անգամ հաշվում է արտելի յուրաքանչյուր անդամի կատարած ամբողջ աշխատանքը և սահմանված գնահատումների համաձայն կոլտնտեսականի աշխատանքային գրքուցիւում գրանցում է նրա վաստակած աշխուրերի քանակը:

Արտելի վարչութիւնն ամիսը մեկ անգամ կախում է արտելի անդամների ցուցակը, մատնանշելով նախորդ ամսում նրանց վաստակած աշխուրերի քանակը:

Յուրաքանչյուր կոլտնտեսականի աշխատանքի տարեկան արդյունքը և լեկամուտը, բացի հաշվապահից, անպայման հաստատվում է բրիգադիւրի և արտելի նախագահի կողմից: Արտելի յուրաքանչյուր անդամի վաստակած աշխուրերի ցուցակը կախվում է ի գիտութիւն բոլորի՝ արտելի լեկամուտների բաշխումը հաստատող ընդհանուր ժողովից ամենաուշը լերկու շաբաթ առաջ:

Յեթե դաշտավարական բրիգադը, լավ աշխատանքի շնորհիվ իրեն ամրացված հողամասից ստանում է միջին կոլտնտեսականից բարձր բերք, կամ անասնապահական բրիգադը լավ աշխատանքի շնորհիվ ապահովում է կովերի ավելի բարձր կաթնատվութիւնը, անասունների ավելի գիւրութիւնը և մատղաշների լիակատար պահ-

պանուժը, ապա արտելի վարչութիւնն այդպիսի բրիգադի բոլոր անդամները լեկամուտի վրա համարուեցին և անուժ նրանց վաստակած աշխուրհի ամբողջ թվի մինչև 10 տոկոսի չափով, բրիգադի աչքի ընկնող հարվածայիններին՝ մինչև 15 տոկոսի չափով, իսկ բրիգադիներին և ֆերմայի վարիչին՝ մինչև 20 տոկոսի չափով:

Յեթե դաշտավարական բրիգադը վատ աշխատանքի պատճառով իրեն ամրացված հողամասերից հավաքում է միջին կոլտնտեսայինից ցածր բերք, կամ անասնապահական բրիգադն իր վատ աշխատանքի պատճառով տալիս է միջակից ցածր կաթնատուութիւն, անասունների զիրութիւն և մատղաշի պահպանում, ապա արտելի վարչութիւնն այդպիսի բրիգադի բոլոր անդամները լեկամուտներից պահումներ է կատարում՝ նրանց վաստակած աշխուրհի ամբողջ թվի մինչև 10 տոկոսի չափով:

Արտելի լեկամուտների բաշխումն անդամների միջև կատարվում է բացառապէս արտելի յուրաքանչյուր անդամի վաստակած աշխուրհի քանակի համաձայն:

16. Տարվա ընթացքում արտելի անդամին կարելի է դրամական ավանս տալ վոչ ավելի, քան աշխատանքի համար նրան հասնող գումարի 50 տոկոսի չափով:

Վարչութիւնն արտելի անդամներին բնամթերքով ավանս է տալիս հացահատիկը կախելու սկզբից՝ կոլտնտեսութեան ներքին կարիքների համար հատկացվող 10—15 տոկոս կախված հացահատիկից:

Տեխնիկական մշակութիւնների ցանքով զբաղվող արտելում արտելի անդամին դրամական լեկամուտը վճարվում է առանց սպասելու, վոր վերջնաւ բամբակի, վուշի, կանեփի, ճակնդեղի թելի, ծխախոտի հանձնումը պետութեանը, ալլ հանձնելուն զուգընթաց, առնվազն շաբաթը մեկ անգամ՝ հանձնված արտադրանքի համար արտելի ստացած դրամի 60 տոկոսի չափով:

17. Արտելի բոլոր անդամները պարտավորվում են խստիվ

պահպանել իրենց կոլտնտեսային սեփականութիւնը և կոլտնտեսային դաշտերում աշխատող պետական մեքենաները, աշխատել ազնվորեն, յենթարկվել կանոնադրութեան պահանջներին և ընդհանուր ժողովի ու վարչութեան վորոշումներին, պահպանել ներքին կարգի կանոնները, ճշտիվ կատարել վարչութեան և բրիգադիների կողմից նրանց հանձնարարված աշխատանքը և հասարակական պարտականութիւնները, խստիվ պահպանել աշխատանքի կարգապահութիւնը:

Հանրային գույքին անտնտեսորեն ու անօրտացալ վերաբերվելու համար, առանց հարգելի պատճառների աշխատանքի դուրս չգալու, վատորակ աշխատանքի և աշխատանքային կարգապահութեան ու կանոնադրութեան ալլ խախտումներ կատարելու համար, վարչութիւնը մեղավորներին տույժի է յենթարկում ներքին կարգի կանոնների համաձայն. որինակ՝ կրկին կատարել տալ վատորակ կատարված աշխատանքն առանց աշխուրհը հաշվելու, նախազգուշացում, հանդիմանութիւն անել, պարսավանքի յենթարկել ընդհանուր ժողովում, բարձրացնել սե տախտակի, տուգանել մինչև հինգ աշխուրհի չափով, փոխադրել ցածր աշխատանքի, ժամանակավորապէս հեռացնել աշխատանքից:

Այն դեպքերում, յերը դաստիարակելու և պատժելու համար արտելի ձեռք առած բոլոր միջոցները չեն ներգործում, վարչութիւնն ընդհանուր ժողովում դնում է արտելի անուղղելի անդամներին արտելից վտարելու հարցը:

Վտարումը կատարվում է զյուզատնտեսական արտելի կանոնադրութեան 8-րդ կետում սահմանված կարգով:

18. Հանրային կոլտնտեսային և պետական սեփականութեան ամեն մի հափշտակում, դեպի արտելի գույքն ու անասունները և մեքենատրակտորային կալանների մեքենաները ցուլց տրվող ամեն մի փաստաբարական վերաբերմունք արտելը դիտում է վորպէս դավաճանութիւն՝ կոլտնտեսութեան ընդհանուր գործին և ողնութիւն՝ ժողովրդի թշնամիներին:

Կոլտնտեսային կարգերի հիմունքներն այդպես հանցավոր կերպով խախտելու համար մեղավոր անձինք, արտելի կողմից դատվեն արվում՝ բանվորագյուղացիական պետության որևէ քննչական ամբիոնի խստությամբ նրանց պատժելու համար:

8

ԱՐՏԵԼԻ ԳՈՐԾԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄԸ

19. Արտելի գործերը կառավարում է արտելի անդամների ընդհանուր ժողովը, իսկ ժողովների միջև ընկած ժամանակամիջոցում՝ ընդհանուր ժողովի ընտրած վարչությունը:

20. Ընդհանուր ժողովն արտելի կառավարման բարձրագույն օրգանն է:

Ընդհանուր ժողովը՝

ա) ընտրում է արտելի նախագահ և արտելի վարչություն, ինչպես և արտելի վերստուգիչ հանձնաժողով, ընդ վերում վերստուգիչ հանձնաժողովը հաստատվում է խորհուրդների շրջանային գործադիր կոմիտեի կողմից:

բ) կատարում է նոր անդամների ընդունելությունը և անդամների վտարումն արտելի կողմից:

գ) հաստատում է տարեկան արտադրական պլանը, մուտքի ու չեփի նախահաշիվը, շինարարության պլանը, արտադրանքի նորմաները և աշխատանքի գնահատումն աշխուրհով:

դ) հաստատում է մեքենատրակտորային կայանի հետ կնքվող պայմանագիրը:

ե) հաստատում է վարչության տարեկան հաշվետվությունը՝ վերստուգիչ հանձնաժողովի պարտադիր չեզրակացության հետ միասին, ինչպես և վարչության հաշվետվությունները գյուղատնտեսական կարևորագույն կամպանիաների վերաբերմամբ:

զ) հաստատում է զանազան ֆոնդերի չափը և աշխուրհի համար տրվելիք մթերքի ու դրամի քանակը:

ե) հաստատում է արտելի ներքին կարգի կանոնները:

Կանոնադրության այս կետում թվարկված բոլոր հարցերի վերաբերմամբ արտելի վարչության ընդունած վորոշումներն անվաճելի են առանց ընդհանուր ժողովի հաստատման:

Ընդհանուր ժողովն արտելի անդամների ընդհանուր թվի առնվազն կեսը ներկա լինելու դեպքում որինական է՝ բոլոր հարցերը լուծելու համար, բացի արտելի վարչության ու նախագահի ընտրության հարցից, արտելի կազմից վտարելու հարցից և զանազան ֆոնդերի չափին վերաբերող հարցից, վորոնք վորոշելու համար անհրաժեշտ է, վոր ընդհանուր ժողովում ներկա լինի անդամների ընդհանուր թվի առնվազն չերկու չերրորդ մասը:

Ընդհանուր ժողովը վորոշումներ է ընդունում ձայների մեծամասնությամբ՝ բաց քվեարկությամբ:

21. Արտելի գործերը վարելու համար արտելի անդամների ընդհանուր ժողովը յերկու տարի ժամանակով ընտրում է վարչություն 5—9 հոգի կազմով, նախած արտելի մեծությանը:

Արտելի վարչությունն արտելի գործադիր օրգանն է և արտելի անդամների ընդհանուր ժողովի առաջ պատասխանատու չե արտելի աշխատանքի համար և պետության հանդեպ արտելի պարտավորությունների կատարման համար:

22. Արտելի և նրա բրիգադների աշխատանքի ամենօրյա գեկավարության, ինչպես և վարչության վորոշումների կատարման ամենօրյա ստուգման համար արտելի ընդհանուր ժողովն ընտրում է արտելի նախագահ, վորը միևնույն ժամանակ հանդիսանում է վարչության նախագահը:

Նախագահը պարտավոր է վարչության նիստ գումարել ամսական առնվազն չերկու անգամ՝ ընթացիկ գործերը քնարկելու և համապատասխան վորոշումներ ընդունելու համար:

Վարչութիւնը նախագահին ոգնելու համար վարչութեան անդամներէից ընտրուած է նախագահի տեղակալ, նախագահի առաջադրութեամբ:

Նախագահի տեղակալն իր ամբողջ աշխատանքի մեջ լենթարկուած է նախագահի ցուցումներին:

23. Անասնապահական ֆերմաների բրիգադիրներին ու վարիչներին նշանակուած է արտելի վարչութիւնը՝ առնվազն լեռկուտարի ժամանակով:

24. Հաշվապահութիւնը վարելու և գույքի հաշվառումը կատարելու համար, վարչութիւնն արտելի անդամներէից ընտրուած կամ վարձով հրավիրուած է հաշվապահ: Հաշվապահը վարում է հաշվապահութիւնը և հաշվարկումը սահմանված ձևերով և ամբողջովին լենթարկուած է արտելի վարչութեանն ու նրա նախագահին:

Հաշվապահին վոչ մի իրավունք չի տրվում ինքնակամ տնօրինել արտելի միջոցները, ավանսներ տալ և ծախսել բնամթերքի ֆոնդերը: Այդ իրավունքները վերապահուած են միմիայն արտելի վարչութեանը և նախագահին: Արտելի ծախսի դրամական փաստաթղթերն ստորագրուած են, բացի հաշվապահից, նաև արտելի նախագահը կամ նրա տեղակալը:

25. Վերստուգիչ հանձնաժողովն ստուգում է վարչութեան տնտեսական—ֆինանսական ամբողջ գործունեութիւնը, ստուգում է՝ թե զբամի ու բնամթերքի մուտքերն արդյոք սահմանված կարգով մուտք արված են արտելում, արդյոք պահպանվել է միջոցները ծախսելու՝ կանոնադրութեամբ նախատեսված կարգը, բավարար հոգատարութեամբ պահպանվում է արդյոք արտելի գույքը, չկա՞ն արդյոք արտելի գույքի և դրամական միջոցների հափշտակումներ ու վատնումներ, ինչպե՞ս է կատարում արդյոք արտելն իր պարտավորութիւնները պետութեան հանդեպ, ինչպե՞ս է գանձում իր ստանալիքներն արտելի պարտապաններէից:

Դրա հետ միասին վերստուգիչ հանձնաժողովը մանրագնին

ստուգում է արտելի բոլոր հաշիվներն իր անդամների հետ, լեռեան և բերում թերահաշիվի, աշխուրների վոչ ճիշտ դրանցման, աշխարհի հաշիվները ժամանակին չտեսնելու ամեն մի դեպք և արտելի ու նրա անդամների շահերի խախտման այլ դեպքերը:

Վերստուգիչ հանձնաժողովը վերստուգում է կատարում տարեկան 4 անգամ: Վերստուգիչ հանձնաժողովը վարչութեան կողմից ընդհանուր ժողովին ներկայացվող տարեկան հաշվետվութեան առթիվ տալիս է իր լեզրակացութիւնը, վորն ընդհանուր ժողովը լսում է վարչութեան հաշվետվութիւնից անմիջապէս հետո: Վերստուգման արձանագրութիւնը հաստատվում է ընդհանուր ժողովի կողմից:

Վերստուգիչ հանձնաժողովն իր գործունեութեան համար հաշվետու չէ արտելի անդամների ընդհանուր ժողովի առաջ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

	Էջ
1. Նպատակներն ու խնդիրները	5
2. Հողի մասին	6
3. Արտադրության միջոցների մասին	8
4. Արեւիլի յեւլ նրա վարչության գործունեությունը	10
5. Անդամության մասին	13
6. Արեւիլի միջոցները	14
7. Աշխատանքի կազմակերպումը, վարձատրումն ու կարգապահությունը	17
8. Արեւիլի գործերի կառավարումը	22

19 APR 2013

Յերկբարդ հրատարակւթյունը ուղղում-
ներով խմբագրեց Հ. Մաքջանյանը
տեխ. խմբագիր՝ Հ. Մաւրադյան

տպւած է գլուզիքատի տպարանում, յերե-
վանում ■ հազար իննհարյուր յերեսունհինգ
թվին ■ յերկուսկուսուրդ որինակ դվուխիտ-
կայի վրա ■ սրբագրւթյունը կատարել են
վագգեն ալեքյանը յեւ վաչե խաչատրյանը ■
շարել յեւ Ե Ե կապել հրուշ հովհաննիս-
յան ■ տպագրվել է արքահամ բարայանի
դեկտրատրւթյամբ ■ կազմարարական աշ-
խատանքը կատարել է արմենակ մոսյանը
Գլավիտ № 161, հրատ. № 238, պատվ. 534

u8 1
9w 3

Արտադրողի շնորհիվ
հաշտվեց!

111
1577

10077

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ՄԻՅ - ՈՒՄ ԿՈՆՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ
ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՐՏԵԼԻ ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒ-
ԹՅՈՒՆԸ ՄՇԱԿԵԼՈՒ, ՔՆՆԱՐԿԵԼՈՒ ՅԵՎ
ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒՄՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԻՅ ԺՈՂ.ԿՈՄԻՏԵՈՐԻ ԾԵՎ. ՀԱՅԱՍ-
ՏԱՆԻ Կ(Բ)Կ ԿԵՆՏԿՈՄԻ ՎՈՐՈՇՈՒՄԸ

ԳՅՈՒՂՀՐԱՏ, ՅԵՐԵՎԱՆ, 1935

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍԽՀ-ՈՒՄ ԿՈՆՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ԿՈՂՄԻՑ ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՐՏԵԼԻ ԿԱՆՈ-
ՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՄՇԱԿԵԼՈՒ, ԲՆՆԱՐԿԵԼՈՒ
ՅԵՎ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒՄՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ**

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍԽՀ-Ի ԺՈՂԿՈՄԽՈՐՀԻ ՅԵՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Կ(Բ)Կ-Ի
ԿԵՆՏԿՈՄԻ ՎՈՐՈՇՈՒՄԸ

Հայաստանի ՍԽՀ-ի Ժողկոմխորհը և Հայաս-
տանի Կ(Բ)Կ Կենտկոմը հանձնարարում են կոլ-
տնտեսուկթյուններին՝ կանոնադրուկթյունն ընդու-
նելիս, տեղական պայմանների համաձայն, հե-
տևյալ ճշգրտումները մտցնել Գյուղատնտեսա-
կան արտելի Ուղինակելի կանոնադրուկթյան մեջ:

**ԿՈՆՏՆՏԵՍԱԿԱՆԻ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԱՆՁՆԱԿԱՆ
ՈԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿՈՆՏՆՏԵՍՈՒ-
ԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ ՀԱՏԿԱՑՎՈՂ ՏՆԱՄԵՐՁ
ՀՈՂԱՄԱՍԵՐԻ ԶԱՓԵՐԻ ՄԱՍԻՆ**

Հանձնարարել կոլտնտեսուկթյուններին՝ յու-
րաքանչյուր կոլտնտեսականի տնտեսուկթյան, անձ-
նապես ոգտագործելու համար, սահմանել հե-
տևյալ չափով տնամերձ հողամաս (բանջարա-
նոց, այգի, չհաշված բնակելի շենքերով բոնը-
ված հողը):

Տեխ. խմբագիր՝ Հ. Մուրադյան
Սրբագրել՝ Թ. Ախայան

Գլավիլիալի ազոր 161, պատվեր № 534, հրատ. № 238, ԹԻՐԱՏ 2000

Հանձնված և արտագրուկթյան 1935 թ. ոգոտուսի 28-ին

Ստորագրված և տպագրելու 1935 թ. սեպտեմբերի 4-ին

Գյուղհրատի տպարան, Յերեան, Նալբանդյան 11

ա) չվոռոգվող հողերում
0,50 հեկտարից մինչև 0,75 հեկտար՝ Ամասիայի
ու Գորիսի շրջաններում:

0,25 հեկտարից մինչև 0,50 հեկտար՝ Ապա-
րանի, Ալլահվերդու, Աշտարակի, Դիլիջանի, Բա-
սարգեչարի, Վաղարշապատի, Վեդու, Իջևիանի,
Ղամարլուի, Ղափանի, Կոտայքի, Լենինականի,
Մարտունու, Նոր-Բայազետի, Ստեփանավանի,
Սիսիանի և Թալինի շրջաններում:

0,25 հեկտարից մինչև 0,40 հեկտար՝ Ազիզ-
բեկովի, Արթիկի, Ախտայի, Կիրովականի, Մեղրու,
Միկոյանի, Հոկտեմբերյան ու Շամշադինի շր-
ջաններում:

բ) վոռոգելի հողերում

0,25-ից մինչև 0,30 հեկտար, բոլոր շրջան-
ներում:

Այն կոլտնտեսականների տնտեսություննե-
րից, վորոնց տնամերձ հողամասերը շրջանի հա-
մար հաստատված սահմանային նորմայից ավե-
լի յեն, այդ սահմանված նորմայից ավելի տնա-
մերձ հողը կտրվում է:

Այն կոլտնտեսականների տնտեսություննե-
րին, վորոնց տնամերձ հողամասերը սահման-
ված թմենացածր չափից պակաս են, կարելի յե
լրացուցիչ հող հատկացնել, այն կոլտնտեսական-
ների տնտեսությունից կտրելով, վորոնց տնա-

մերձ հողամասերը սահմանված մեծագույն չա-
փից ավելի յեն, ի հաշիվ ներկայումս չողտագործ-
վող տնամերձ հողամասերի, նվազեցնելով մե-
նատնտեսների տնամերձ հողամասերը 10 տոկոսով՝
համեմատած կոլտնտեսականների տնամերձ հո-
ղամասերի հետ, յուրացնելով նոր հողեր, ինչ-
պես և՛ հողի վերոհիշյալ ռեսուրսները պակասե-
լու դեպքում՝ կտրելով հանրայնացված հացահա-
տիկային ցանքերից, բայց վոչ ի հաշիվ այն
տարածությունների, վորոնք բռնված են տեխ-
նիկական մշակույթներով և լյուցերնով ու հան-
րային խաղողի այգիներով:

Այն կոլտնտեսականների տնտեսություննե-
րի համար, վորոնց տնամերձ հողամասերում կան
0,20 հեկտարից ավելի այգիներ, թույլ տալ ա-
վելացնել տնամերձ հողամասերը, բայց վոչ ավե-
լի, քան մինչև 0,50 հեկտար, ներառյալ և այ-
գին, վոռոգելի հողերում և 0,75 հեկտար՝ չվո-
ռոգվող հողերում:

Տնամերձ հողամասերի փաստական ոգտա-
գործման մեջ, կոլտնտեսությունների կողմից
ընդունված ու գրանցված կանոնադրության
համաձայն, փոփոխություններ մտցնել 1935 թ.
աշնանը:

ՀՈՂԸ ՀԱՎԷՏՅԱՆ ՈՒՏԱԳՈՐԾԵԼՈՒ
ՊԵՏԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԻ ԿՈԼՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ-
ՆԵՐԻՆ ՀԱՆՁՆԵԼՈՒ ԺԱՄԿԵՏՆԵՐԻ ՍԱՍԻՆ

Հողը հավիտյան ոգտագործման պետական ակտերը տալ կոլտնտեսություններին հետեվյալ ժամկետներին,— ակտեր, վորոնց մեջ սահմանվում են կոլտնտեսությունների ոգտագործվող հողի չափն ու ճիշտ սահմանները:

ա) Հոկտեմբերյան, Վաղարշապատի, Ղա-
մարուի, Ստեփանավանի, Իջևանի, Շամշադինի,
Բասարգեչարի, Գորիսի, Սիսիանի, Դիլիջանի,
Կիրովականի, Կոտայքի, Լենինականի, Արթիկի,
Թալինի, Աշտարակի և Վեդու շրջաններում՝ 1935
թվականի ընթացքում:

բ) Նոր-Բայազետի, Ախտայի, Ապարանի,
Ամասիայի, Ալահվերդու, Աղիզբեկովի: Ղափանի,
Մարտունու, Միկոյանի և Մեղրու շրջաններում՝
1936 թվականի ընթացքում:

Մոբիլիզացիայի լենթարկել (բացի շրջաննե-
րում մշտական աշխատանքում գտնվող 25 հողա-
շինարարներից) 50 հողաշինարար, վորոնցից 30-ը
Հայաստանի Հողթողկոմատի սխտեմից և 20
հողաշինարար հանրապետության զանազան
հիմնարկներում իրենց կամ այլ մասնագիտու-
թյամբ աշխատողներից:

Զափող կոլտնտեսականներ պատրաստելու
համար, կազմակերպել դասընթացներ՝ հաշված
առնվազն յերկու չափող մի կոլտնտեսություն
համար:

Հանձնարարել շրջագործկոմներին և ՀԿ(բ)ի
շրջկոմներին՝ հանրապետության խորհրտնտեսու-
թյուններում յերեվան հանել ավելորդ այն հո-
ղերի չափը, վորոնք չեն կարող ոգտագործել
խորհրտնտեսությունները, դրանք կոլտնտեսու-
թյուններին հանձնելու համար և այդ հարցին
վերաբերյալ իրենց նկատառումները ներկայա-
նել Հայաստանի Ժողկոմխորհին ու ՀԿ(բ)ի Կենտ-
կոմին վոչ ուշ հուլիսի 15-ից:

Հայաստանի Հողթողկոմատին՝ այս առաջարկ-
ների առթիվ իր յեղրակացությունները տալ
Ժողկոմխորհին, վորպեսզի տեղական ու շրջա-
նային նշանակություն ունեցող խորհրտնտեսու-
թյունների (տեղական որգաններին — կոպերա-
տիվ կազմակերպությունների, միլիցիայի, գործ-
կոմների և այլոց տնորինությունայն տակ գտնվող
խորհրտնտեսությունների) ավելորդ հողերը կըտ-
րելու հարցը լուծեն շրջագործկոմները և շրջկոմ-
ները, իսկ հանրապետական նշանակություն ու-
նեցող խորհրտնտեսությունների նկատմամբ՝ Հա-
յաստանի Ժողկոմխորհը և Հայաստանի Կենտ-
կոմը:

ԿՈՆՏՆՏԵՍԱԿԱՆԻ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԿՈՂՄԻՑ ԱՆՁՆԱՊԵՍ
ՈԳՏԱԳՈՐԾՎՈՂ ԱՆԱՍՈՒՆՆԵՐԻ ՔԱՆԱԿԻ
ՄԱՍԻՆ

Գյուղատնտեսական արտելի Որինակելի կանո-
նադրության 5-րդ կետի համաձայն՝

Վաղարշապատի, Դամարլուի, Հոկտեմբերյան
շրջանները և Վեդու շրջանի բամբակացան գյու-
ղերը դասել շրջանների առաջին խումբը, վորտեղ
յուրաքանչյուր կոլտնտեսականի տնտեսությունն
անձնապես ոգտագործելու համար կարող է ունե-
նալ մի կով կամ եգ գոմեշ, մինչև յերկու զուլա
յեղջուրավոր անասունի մատղաշ, մի մերուռն խոզ՝
իր սերնդով, կամ՝ յեթե կոլտնտեսության վար-
չությունը անհրաժեշտ համարի, յերկու մերուռն
խոզ՝ իր սերնդով, մինչև 10 փոշխար և այծ միա-
սին, անասնման թվով թուշուն ու ճագար և մինչև
20 փեթակ:

Թույլ տալ այդ շրջանների կոլտնտեսական-
ների տնտեսություններին՝ լրացուցիչ կերպով
անձնապես ոգտագործելու համար ունենալ մի ձի
կամ մի եգ գոմեշ, կամ յերկու եշ, կամ յերկու
ջորի:

Արթիկի շրջանը, Ադիգբեկովի շրջանը, առանց
լեռնային անասնաբուծական գյուղերի, Ախտայի
շրջանը, Ալլահվերդու շրջանի դաշտավայրային

արտերը քարերից մաքրելու և քարն արտերից
պարտադիր կարգով դուրս բերելու ընագավառում.
մոխրի պարարտանյութն ոգտագործելու աս-
պարիզում.

անմշակ թողնված հողերը բարելավելու և
մշակելու ընագավառում.

շերամապահությունը, մեղվաբուծությունը և
թռչնաբուծությունը զարգացնելու ասպարիզում.

գորգագործությունը, բրուտությունը և շի-
նանյութերի՝ արտադրությունը զարգացնելու աս-
պարիզում:

*
*
*

Այն կանոնադրութունը, վորը չի գրանցված
խորհուրդների շրջանային գործադիր կոմիտեի
կողմից, համապատասխան ուղղումներ մտցնելու
համար հանձնվում և կրկին քննելու գյուղատնտե-
սական արտելի անդամների ընդհանուր ժողովին,
վորտեղ շրջանային գործադիր կոմիտեի ներկայա-
ցուցիչը գեկուցում և կանոնադրության գրանցումը
մերժելու պատճառների մասին:

Հայաստանի Սեշ Ժողովրդական Կոմիտեների
Խորհրդի նախագահ՝ Ա. ԳՈՒԼՈՅԱՆ
Հայաստանի Կ(Բ)Կ Կենտկոմի
Բարձրագույն՝ Ա. ԽԱՆՉՅԱՆ

